

Högskolan i Gävle

Bedömargruppens utlåtanden om kvalitet gällande
Magisterprogrammet i företagsekonomi,
inriktning affärsutveckling

Karl Hillman
Jari Ristiniemi
Mårten Eriksson

2022-08-30

1. Inledning

Denna rapport är produkten av en kvalitetsgranskning av utbildning och forskning vid Avdelningen för företagsekonomi vid Högskolan i Gävle. Följande objekt har granskats:

- Ekonomiprogrammet
- Magisterprogrammet i företagsekonomi med inriktning affärsutveckling
- Magisterprogrammet i företagsekonomi med inriktning redovisning
- Forskningen vid avdelningen

Resultaten dokumenteras i en rapport per granskningsobjekt, med både objektspecifika och för granskningen generella utlåtanden.

Bedömaregruppen har bestått av tre ordinarie ledamöter (Karl Hillman, Mårten Eriksson och Jari Ristiniemi) och en extern granskare som främst läst examensarbeten (Nina Kivinen). Underlaget för bedömaregruppens arbete har varit de självvärderingsrapporter (inklusive bilagor) som den interna arbetsgruppen har tagit fram, samt de fyra dialogmöten som hållits. Bedömaregruppen har även använt material från den externa granskaren av examensarbeten. Vid behov har publicerade dokument som utbildningsplaner och kursplaner använts som underlag. Arbetet har utförts under vårterminen och avslutades under sommaren 2022. Arbetet är utfört i enlighet med högskolan i Gävles "Rutin för kvalitetsutveckling genom kollegial granskning" (HIG-STYR 2019/149).

Bedömaregruppens uppgift är att 1) göra en bedömning av kvalitet i utbildningsprogram, och 2) ge förslag på åtgärder för kvalitetsutveckling. Kvaliteten i högskolans definition har fyra delaspekter: innehållslig kvalitet, att programmet genererar ny kunskap både i utbildning och i forskning; resultat kvalitet, att programmet uppnår önskade resultat; marknadskvalitet, att utbildningen är efterfrågad; systemkvalitet, att utbildningen ständigt utvecklas, effektivt och rättssäkert. Det förutsätts att bedömaregruppen arbetar i relation till strävansmål med samlad kunskap, argument och omdöme. Bedömaregruppen baserar sitt utlåtande på det skriftliga underlaget och på diskussioner under dialogmöten.

Programmet är under utveckling, och bedömaregruppen har därför försökt fokusera på synpunkter som kan användas som ett stöd i den processen, medan mindre vikt har lagts vid att bedöma hur programmet har sett ut hittills.

2 Måluppfyllelse

Avgörande för att arbeta med måluppfyllelse är att det finns välskrivna utbildningsplaner och kursplaner som ingår i en genomtänkt struktur med konstruktiv länkning och progression. Vid Högskolan i Gävle förekommer olika rutiner och traditioner som har utvecklats med tiden. Det är troligt att när många av programmets styrdokument togs fram fanns inte den medvetenhet som finns idag.

En övergripande observation är att det inte finns en enhetlig syn inom ämnet på hur kursplanerna utformas. Det förekommer kursplaner med moment på 0 hp och kursplaner med endast U/G-moment, men där kursbetyget ska vara A-F. En konstruktion som förekommer på programmet är kursplaner med ett enda moment kallat Sammanvägd examination 7,5 hp. Dessa exempel visar att examinationen inte alltid är rättssäker.

En möjlighet för att förtydliga den konstruktiva länkningen är att diskutera hur olika examinationsmoment lämpar sig för och kan knytas till olika lärandemål. De verb som används vid utformning av lärandemålen har där en viktig roll. Det förekommer på HiG att det skrivs in i kursplanerna vilka moment som examinerar vilka lärandemål, och ibland förutsätts det att alla mål examineras i alla moment om inget annat anges. Om det behövs kan lärandemål som specifikt syftar till samarbete, skrivande och muntlig presentation inkluderas i utvalda kurser för att mer uttalat kunna arbeta med detta i programmet. Ett förslag som återkommer i arbetsgruppens material är att ta med samtliga examensmål som lärandemål i kursplanen för examensarbetet, men bedömgruppen vill poängtera att det inte är det enda möjliga sättet att garantera uppfyllelse av examensmålen.

Det är en utmaning att arbeta med ämnesprogression i ett 1-årigt magisterprogram. Det som kan göras i någon mån är att arbeta med förkunskaper för hela programmet, samt att planera för att ett antal av kurserna på programmet bygger på varandra. Formellt görs det genom att lärandemålen i kursplaner för dessa kurser formuleras olika beroende på var i programmet de ligger. Det är också möjligt att arbeta med klassificeringen "Fördjupning" och med "Förkunskaper", som innebär att studenterna behöver klara ett visst antal poäng eller en eller flera specifika kurser för att kunna fortsätta med en senare kurs. Att det finns kurser som är valbara är inget hinder för att tydliggöra progressionen, men det kräver givetvis lite merarbete. Det finns även möjlighet att se över extern progression med behörighet och förkunskaper i samband med att programmet utvecklas.

Arbetsgruppen lyfter diskrepansen mellan kursernas innehåll och lärarnas specialistkunskaper och hur det kan hanteras i det pågående revideringsarbetet. Det blir därmed en avvägning mellan behoven för programmet och nuvarande och eventuella nytillkomna lärares möjlighet att undervisa på programmet. Det är viktigt att det här finns en långsiktighet i utformningen av utbildningsplan och kursplaner.

Antalet sökande och registrerade (3 veckor efter terminsstart) på 30 platser bedöms som tillfredsställande. Det verkar vara ett problem att många som söker inte är behöriga och att många som blir antagna inte påbörjar studierna. Arbetsgruppen nämner också att det är stor skillnad i utbildnings- och engelskanivå mellan studenterna på programmet. Det kan vara värt att se över hur behörighetskrav utformas för att minska arbetsbördan och ge bättre förutsättningar för god kvalitet. Om det är möjligt kan studenterna också tränas i engelska under programmets gång, exempelvis genom uppsatser och presentationer i kurser. Examensfrekvensen är så låg som 27% respektive 42% på distans och campus, vilket också bör beaktas i revideringen för att öka genomströmningen. Att begränsa antagningen till en gång per år och/eller att förlägga all utbildning på distans kan ha både fördelar- och nackdelar, beroende på hur helhetslösningen ser ut.

Måluppfyllelsen i utbildningsprogrammet är: Bristande

Det är möjligt att mycket av det som behövs redan finns med i arbetet med programmet, men det är svårt att finna stöd för det i underlaget för utvärderingen. Det är inte omöjligt att måluppfyllelsen är högre, men de är framför allt bristerna i kursplanerna och hur de förhåller sig till varandra och till utbildningsplanen som ligger till grund för bedömningen.

Förslag på åtgärder:

- Utveckling av ett helhetstänk med konstruktiv länkning och progression.
- Se över om behörighets- och förkunskapskrav för programmet så att de om möjligt verifierar "extern progression", samt underlättar antagningsprocessen och ökar genomströmningen.
- Utveckling av kursplanerna i programmet:
 - Konstruktiv länkning
 - Progression i lärandemål för kurser som bygger på varandra
 - Fördjupning
 - Förkunskaper

3 Forskningsanknytning

Bedömningsgrunderna för forskningsanknytning är att det finns ett nära samband mellan utbildning och forskning och att utbildningen vilar på vetenskaplig grund. Underlaget som har funnits till hands för bedömningen har till stor del handlat om personalresurser och hur forskare och/eller forskning används i programmets kurser, genom användning av vetenskapliga artiklar på olika sätt i undervisningen. Dessutom har den externa granskaren avgett en rapport om examensarbetenas kvalitet, som även bedömargruppen tagit del av.

Bedömargruppen anser att programkurser har viss relation till forskning. Det uttrycks att lärarna förmedlar pågående forskning i sina föreläsningar och att vetenskapliga artiklar utgör en del av kurslitteraturen. I programmet verkar tyngdpunkten ligga i informationsförmedling, inte i skapandet av ny kunskap av mer aktiva studenter. Bedömargruppen skulle önska en större bredd i programmet vad gäller forskningsliknande aktiviteter, som går utöver att diskutera vetenskapliga artiklar.

Av underlaget beskrivs hur studenterna deltar i forskningsprojekt i en kurs genom att de diskuterar artiklar och forskningsprocess, samt skriver en "literature review". Bedömargruppen vill lyfta att det kan finnas fler typer av forskningsliknande aktiviteter som är relevant för programmet och som kan bidra till ökad kvalitet på examensarbeten. Jenkins & Healeys modell ger viss vägledning. Enligt underlaget fördelar sig kursernas innehåll enligt följande (efter summering):

- Research led: 65%
- Research-oriented: 2,5%
- Research-tutored: 17,5%
- Research-based: 15%

Fokus ligger till stor del på aktiviteter som klassas som "research-led", men enligt arbetsgruppens underlag bygger resultatet på hur kursplanerna är skrivna och inte vad som görs i undervisningen. Det pekar återigen på att en översyn av kursplanerna är nödvändig. Arbetsgruppen visar också en medvetenhet om hur ett reviderat program kan arbeta mer med vetenskapliga undersökningar och akademiskt skrivande. Det går då också att medvetet använda Jenkins & Healeys modell för att få en lämplig fördelning mellan olika delar och eventuellt även en progression med avseende på forskningsanknytning i programmet.

Eftersom underlaget inte anger den vetenskapliga produktionen hos de 6 lärare (samtliga forskarutbildade) som undervisar på programmet, så är det svårt att bedöma hur forskningsaktiva de är och hur väl deras egen forskning används i undervisningen. Det visar dock på goda förutsättningar att forskning kan användas på olika sätt i kurserna på programmet. Diskussioner är också i gång inom ämnet hur mötet mellan lärare-forskare och studenter ska kunna systematiseras utifrån en progression med avseende på forskningsanknytning. Att använda doktorander nämns av arbetsgruppen som en generell åtgärd, och det är bra om doktoranderna används i undervisningen där det är lämpligt. Det är dock tveksamt om doktorander bör ha en nyckelroll, med tanke på att verksamheten då kan bli relativt sårbar vid förändrade förutsättningar för enstaka personer.

När det gäller examensarbeten verkar det finnas möjligheter att knyta dem till pågående forskningsprojekt, vilket ger en naturlig forskningsanknytning och rimligen ökar chanserna till publicering av vetenskapliga artiklar baserade på arbetena.¹ Det framgår inte hur vanligt det är på det specifika programmet, men vid dialogmötena diskuterades om det går att stimulera till att så sker i högre grad på de olika programmen.

¹ Se nästa avsnitt för tankar om kopplingen till externa aktörer i examensarbeten.

Från arbetsgruppen framkommer olika erfarenheter av relationen mellan examenarbetenas längd och kvalitet. Bedömargruppen vill poängtera att det även kan vara ett tecken på god kvalitet att kunna fatta sig kort utifrån en avgränsad frågeställning. Den externa granskaren har gått igenom 9 examensarbeten som ligger till grund för hennes bedömning, som är indelad i följande tre underrubriker:

- Ämnesdjup: uppsatserna är väl avgränsade, men tar in för många begrepp och tar inte hänsyn till aktuell forskning (utan snarare läroböcker)
- Förmåga att tillämpa vetenskaplig metod: välskrivna metodavsnitt, lämplig mängd data, bra beskrivningar, men brister i formulering av forskningsfrågor, samt i analys och slutsatser
- Vetenskapligt förhållningssätt: förståelse för vetenskapligt tänkande, men brister i kritiskt tänkande

Slutligen ställde den externa granskaren frågan vad som är kärnan i utbildningen och hur examenarbetena förhåller sig till begreppet affärsutveckling. Det framkom på dialogmötet att det finns behov av att internt diskutera frågan.² Bedömargruppen anser att den externa utvärderarens granskning är välgjord och bör beaktas så långt som möjligt vid den fortsatta utvecklingen av programmet och kurserna, och då inte bara examensarbetskursen.

Bedömargruppen ska bedöma var programmet kan inplaceras i trappan som återfinns i Figur 4 i rutinen, med hjälp av följande bedömningskriterier:

- a. Utbildningens litteratur och det som förmedlas till studenterna vilar på vetenskaplig grund och/eller beprövad erfarenhet: Ja
- b. Undervisande lärare är forskarutbildade: Ja
- c. Utbildningen svarar mot de fyra olika perspektiven på forskningsanknytning som återfinns i Jenkins och Healeys modell: Ojämn fördelning (se ovan)
- d. Studenterna ägnar sig åt forskningsliknande aktiviteter: Delvis
- e. Undervisande lärare förmedlar aktuella forskningsresultat till studenterna: Delvis
- f. Studenterna är aktiva i pågående forskningsprojekt – I liten utsträckning

Det är inte givet hur svaren ovan ska summeras, men bedömargruppen anser att programmet hamnar på minst "Steg 3: skapligt djup och bredd", då 2 bedömningskriterier är uppfyllda och 4 kriterier är delvis uppfyllda. Därmed har programmet Tillräcklig kvalitet med avseende på forskningsanknytning.

Åtgärdsförslag:

- Kursplanerna i programmet behöver ses över i förhållande till hur forskningsliknande aktiviteter planeras och genomförs i kurserna (jfr Jenkins & Healey)
- Introducera forskningsliknande aktiviteter inom programmet där studenterna är aktiva medskapare av ny kunskap
- Bedömargruppen instämmer i arbetsgruppens förslag om behovet av en metodkurs som inkluderar akademiskt skrivande. Se även föregående avsnitt och möjligheten att inkludera skrivande i flera kurser.
- Ta hänsyn till den externa utvärderarens synpunkter i revideringen av programmet och processen kring examenarbeten.

² Se även den externa utvärderarens specifika kommentar beträffande begreppet "kultur" och hur det används av studenterna på programmet.

4 Tillämpbarhet

Bedömningsgrunden för tillämpbarhet är att "utbildningen ger kunskaper och färdigheter som studenten kan tillämpa i olika verksamheter utanför och efter utbildningen". I underlaget diskuteras balansen mellan utbildningens vetenskapliga grund och tillämpbarhet. Enligt bedömargruppen behöver det inte finnas en konflikt mellan dessa, och en balans behöver inte innebära i lika omfattning utan mer att det finns en harmoni mellan dem. En avgörande fråga i sammanhanget, som togs upp i samband med examensarbeten är hur ämnesgruppen ser på programmets inriktning affärsutveckling och vad som läggs i begreppet. Det kan finnas skäl att ta fram en målbild för vad studenterna ska få med sig från programmet.

Ett sätt att adressera tillämpbarhet är genom gästföreläsare, och under dialogmötet diskuterades hur sådana kan användas på lämpligt sätt. Dessa kan bidra till att koppla kursernas innehåll till arbete i näringslivet och vid andra arbetsplatser (inklusive akademien). Många lärare i ämnesgruppen har arbetat och/eller arbetar idag även utanför akademien, vilket gör att de i vissa fall kan fylla samma funktion som gästföreläsare. Det som är viktigt vid anlitande av gästföreläsare är om det görs för att kursmålen annars inte skulle nås, eller om de används som ett komplement för att exemplifiera, levandegöra och inspirera. Det framkommer i underlaget tankar om att hitta riktlinjer för regelbundet anlitande av gästföreläsare, men bedömargruppen anser att det kan finnas en risk om kursernas genomförande hänger på att en viss typ av gäst kan delta vid varje kurstillfälle. Vid dialogmötet nämndes idén om en "case-dag", där externa aktörer kommer in och bidrar med sin kompetens, vilket låter som en intressant möjlighet.

Vidare kan tillämpbarheten stärkas genom att på olika sätt knyta examensarbeten till näringslivet. En vanligt förekommande utmaning i sammanhanget är att företag ofta har önskemål om "konkreta svar och praktiska råd" som inte enkelt kombineras med kraven på vetenskaplighet i examensarbetskurserna. Det kan leda till en svår situation för studenterna som antingen behöver gå emot företagets vilja eller lägga extra arbete för att till exempel producera två olika versioner av examensarbetet. Arbetsgruppen menar att högskolan i högre grad ska äga frågeställningarna samt skapa överblick över de behov (frågor) som finns, för att i större utsträckning få uppsatser som skapar ny kunskap i stället för att repetera kunskap. Bedömargruppen menar att det kan vara ett bra sätt att förtydliga relationen mellan högskolans och näringslivets behov i samband med examensarbeten.

I tillägg till ovanstående kan studenternas egna initiativ till samverkan vara ett effektivt sätt att knyta examensarbeten till näringslivet, givetvis med stöd och handledning från högskolan. Arbetsgruppen lyfter att det finns olika forum för att diskutera med företagen kring examensarbeten.

Slutligen är även koppling till forskningsprojekt vid högskolan ett sätt att arbeta med tillämpbarhet, vilket också lyfts av arbetsgruppen. Utifrån dialogmötena verkar det som att även det kan göras i högre utsträckning på programmen vid avdelningen.

Det finns goda förutsättningar för internationalisering av magisterprogrammet. Bland lärarna finns flera med internationella erfarenheter. Arbetsgruppen lyfter också att man i samband med revideringen av programmet arbetar med att ytterligare stärka de internationella inslagen genom skrivningar i kursplaner och ökad koppling till internationella forskningsprojekt i samband med examensarbeten. Magisterprogrammet har flera olika internationella aspekter, man använder föreläsningar och intervjuer som finns tillgängliga på internationella plattformar i kombination med artiklar.

Utvecklingen av distansmöten de senaste åren gör det generellt lättare att involvera aktörer från hela Sverige och världen i utbildningen.

Utbildningsråd är ytterligare ett sätt att arbeta med tillämpbarhet. Det finns inget utbildningsråd för programmet, men i underlaget nämns andra möjligheter att diskutera tillämpbarhet med externa aktörer. Arbetsgruppen föreslår att ett utbildningsråd ska skapas, men nämner samtidigt att det kan bli svårt att hitta deltagare. Vid dialogmötet diskuterades olika möjligheter att få igång ett utbildningsråd, och bedömargruppen menar att det bör vara möjligt att hitta både företag och studenter om man kan hitta former som samtliga inblandade kan dra nytta av. Ett förslag som nämndes var att involvera studentföreningen Gavlecon. Kanske finns det även erfarenheter från andra program på högskolan som kan utnyttjas. På vissa program förekommer regelbundna möten både med externa och interna utbildningsråd.³

Programmets tillämpbarhet bedöms utifrån stegen i en trappa, baserat på följande bedömningskriterier:

- a. Undervisande lärare, ordinarie eller gästlärare, har professionskompetens som berikar utbildningens tillämpbarhet: Ja, lärarna har professionskompetens.
- b. Utbildningen utformas och anpassas som respons på extern part eller omgivande samhälle: Nej, kontakter utanför programmet sköts av enskilda lärare, utbildningsråd saknas.
- c. Efter avslutad utbildning har studenterna fått generiska förmågor som kommer till nytta i yrkesliv eller annan tillämpning efter studierna: Ja. Programmet är både yrkes- och forskningsförberedande. Lärandemålen visar på brett utbildningsperspektiv, dvs. genus, kultur, självständighet, etik, kritiskt förhållningssätt, kreativitet och behovet av att skapa ny kunskap ingår i dem.
- d. Efter avslutad utbildning har studenterna fått yrkesspecifika förmågor som kommer till nytta i yrkesliv efter studierna: Ja, studenterna får yrkesspecifika förmågor som de har nytta av efter utbildningen.
- e. Studenterna har hög anställningsbarhet, goda möjligheter till fortsatta studier eller liknande efter avslutad utbildning: Ja, men delvis osäkert kring anställningsbarhet på grund av begränsat underlag.
- f. Utbildningen är integrerad med verksamheter utanför lärosätet genom verksamhetsförlagd utbildning eller på andra sätt: Nej, samverkan förekommer inte i nämnvärd utsträckning.

Av de sex kriterierna uppfylls 3-4 st, vilket enligt trappan resulterar i Tillräcklig kvalitet och skapligt till bra djup och bredd. Bedömargruppen anser ändå att det bör vara prioriterat att arbeta med ökad samverkan genom utbildningsråd eller motsvarande.

Åtgärdsförslag:

- Arbeta internt med en målbild för vad studenterna ska få med sig från programmet.
- Diskutera i lärarlaget vilken roll gästföreläsare kan spela i utbildningen.
- Utveckla sätt att stärka samverkan i samband med examensarbeten utan att göra avkall på vetenskaplig kvalitet och studenternas relation till företag.
- Knyta examensarbeten till pågående forskningsprojekt.
- Skapa utbildningsråd – externt kanske även internt – och rutiner som säkrar dess fortlevnad och utveckling.

³ Interna utbildningsråd har haft lite olika benämningar, men syftar till att diskutera samtliga kurser på ett program med utbildningsledare, kursansvariga och studentrepresentanter.

5 Avslutande text

Utifrån underlaget verkar det överlag finnas en genomtänkt mix av praktiktäna lärandemål och forskningsförberedande aktiviteter på programmet, men det finns utrymme för utveckling. Arbetsgruppen har redan identifierat många förbättringsmöjligheter och tanken är att detta dokument ska bekräfta och komplettera det förändringsarbete som redan har startats.

Lärandemålen uttrycker en bred ansats där medvetenhet om genus, kulturens betydelse, samt medvetenhet om etik kommer fram. Studentens kreativitet uppmuntras och examinationsmålen öppnar upp för ny kunskap inom det utforskade området. Hållbarhetsfrågor är centrala för programmet. Praktiktäna färdigheter, forskningsliknande aktiviteter och medvetenhet om ämnets betydelse i samhälls- och kulturperspektiv ger studenter goda förutsättningar att medverka i dagens diversifierade arbetsliv.